

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДПА-2020

Згідно з чинними нормативними документами формою контролю відповідності освітнього рівня учнів (слухачів, студентів) закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, які у поточному році завершують здобуття повної загальної середньої освіти (далі – здобувачі освіти), державним вимогам є державна підсумкова атестація (далі – ДПА). Для забезпечення об'єктивності результатів вже кілька років поспіль вона проводиться у формі зовнішнього незалежного оцінювання.

Варто зауважити, що у 2020 році у зв'язку із здійсненням заходів, спрямованих на запобігання виникненню та поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), здобувачі освіти, які завершували здобуття повної загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному році, відповідно до Закону України від 18.06.2020 № 725–ІХ „Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань завершення 2019/2020 навчального року” (далі – Закон), від проходження державної підсумкової атестації звільнялися. Складали її лише бажаючі, для яких було створено всі необхідні умови, у т.ч. з обов'язковим дотриманням заходів протиепідемічної безпеки. Але результати ДПА з предметів, опубліковані в Офіційному звіті Українського центру оцінювання якості освіти (далі – УЦОЯО), стосуються усіх, хто у період реєстрації обрав ці предмети для складання ДПА.

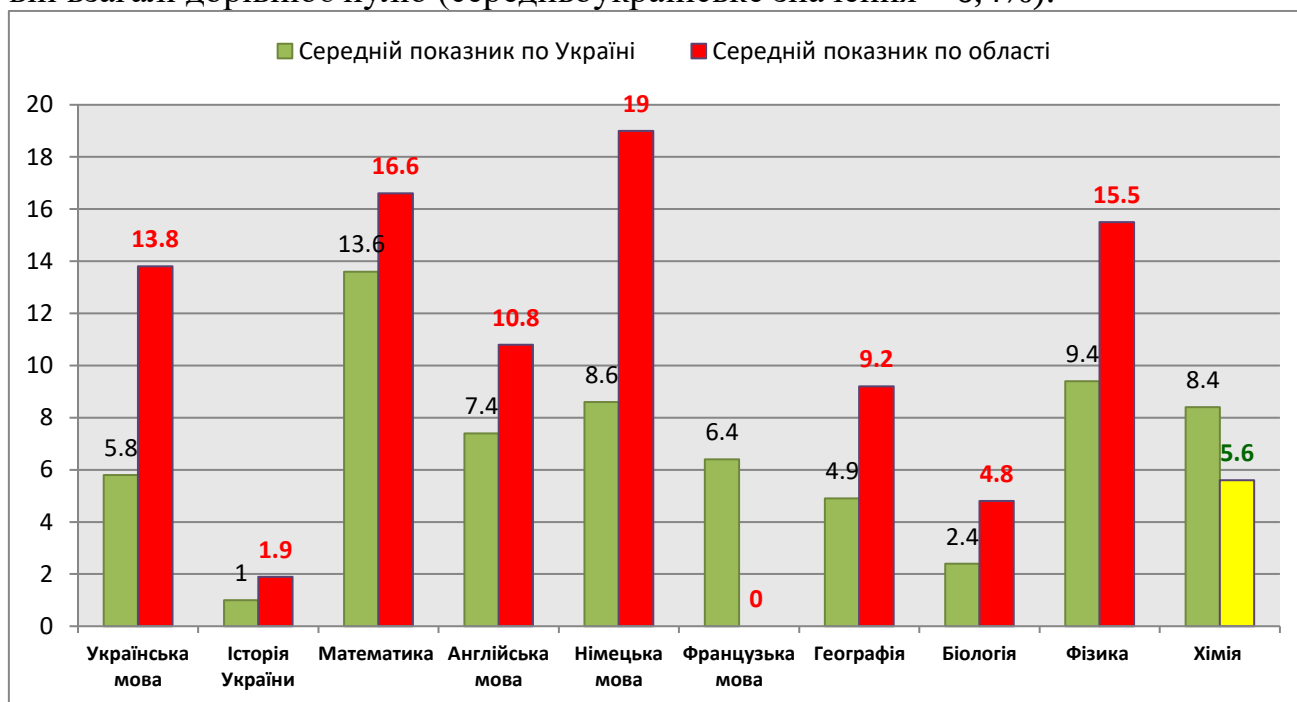
Разом з тим, визначити скільком здобувачам освіти результати ДПА було внесено у додаток до свідоцтва про здобуття повної загальної середньої освіти немає можливості. Тому результати було проаналізовано, виходячи із загальної кількості учасників, які з'явилися на пункти тестування, і яка наведена у таблиці:

Адміністративна одиниця	Предмет									
	українська мова	історія України	математика	фізика	хімія	біологія	географія	англійська мова	французька мова	німецька мова
м. Ужгород	1480	925	594	53	21	322	408	485	3	10
м. Мукачево	1125	829	433	26	17	197	387	277		14
м. Берегово	346	214	149	4	7	81	38	153		1
м. Хуст	353	198	168	7	7	131	75	81	3	
м. Чоп	46	38	13	1		4	11	25		
Берегівський	146	82	65	3	1	49	40	41		
В. Березнянський	116	76	42	10	5	38	41	15		1
Виноградівський	564	418	207	23	6	206	118	124		
Воловецький	107	72	49	6	1	30	44	11		
Іршавський	455	360	114	23	6	164	150	80		5
Міжгірський	266	181	93	13	9	89	94	32		5
Мукачівський	316	262	78	10	5	118	90	45		2
Перечинський	116	91	27	3	1	55	16	29		2
Рахівський	403	347	69	6	3	209	124	35	1	
Свалявський	210	152	62	8	4	72	62	43		2
Тячівський	729	593	160	24	8	301	251	96	1	
Ужгородський	248	185	74	9	1	101	87	35		
Хустський	415	316	119	22	5	209	98	52		
УСЬОГО	7441	5339	2516	251	107	2376	2134	1659	8	42

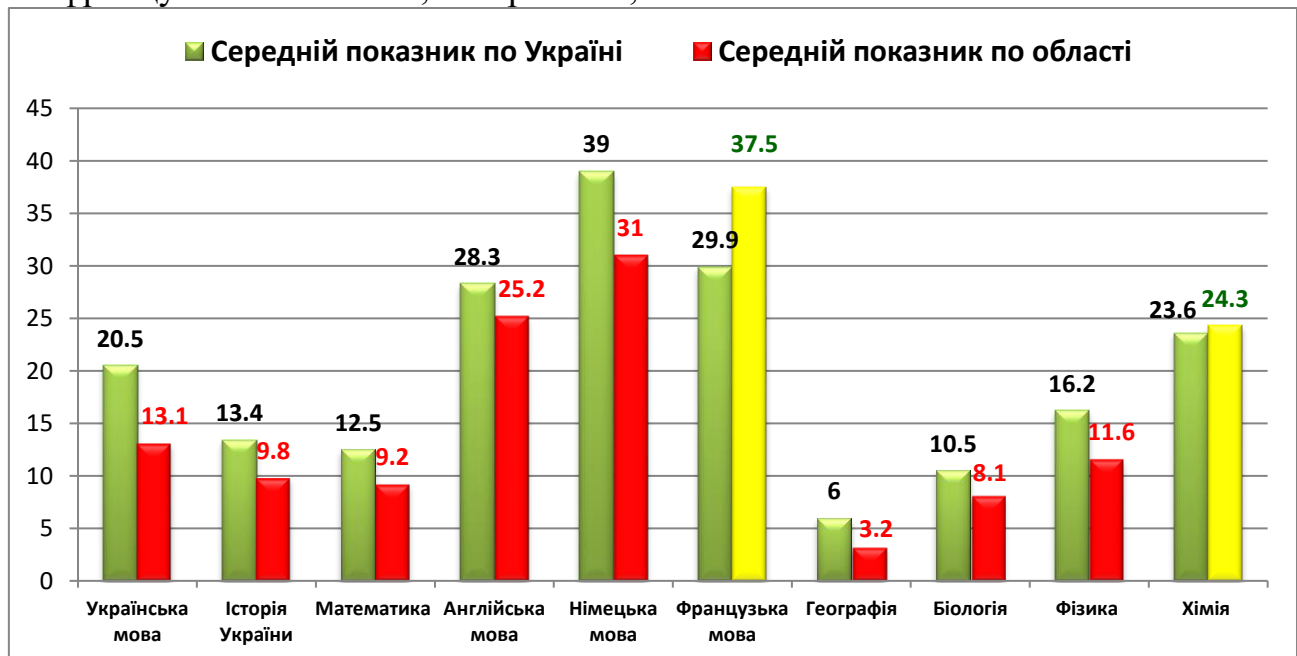
Крім того, результати адміністративно-територіальних одиниць за предметами зроблено тільки у загальному розрізі міст і районів, без виокремлення об'єднаних територіальних громад, оскільки УЦОЯО результати ДПА подаються саме у такому вигляді.

Отже, у загальному підсумки державної підсумкової атестації у 2020 році є наступними.

Відсоток випускників, які склали ДПА на початковому рівні (1-3 бали), в області є вищим, ніж середній по державі, з восьми предметів (ДПА у формі ЗНО проводилося з 10 предметів). А з української мови, історії України, географії та біології – найвищим серед областей України (як і минулого року). Винятком стали тільки 2 предмети: з хімії цей показник трохи менший, ніж в середньому по країні (5,6% проти 8,4%), а з французької мови на Закарпатті він взагалі дорівнює нулю (середньоукраїнське значення – 6,4%):

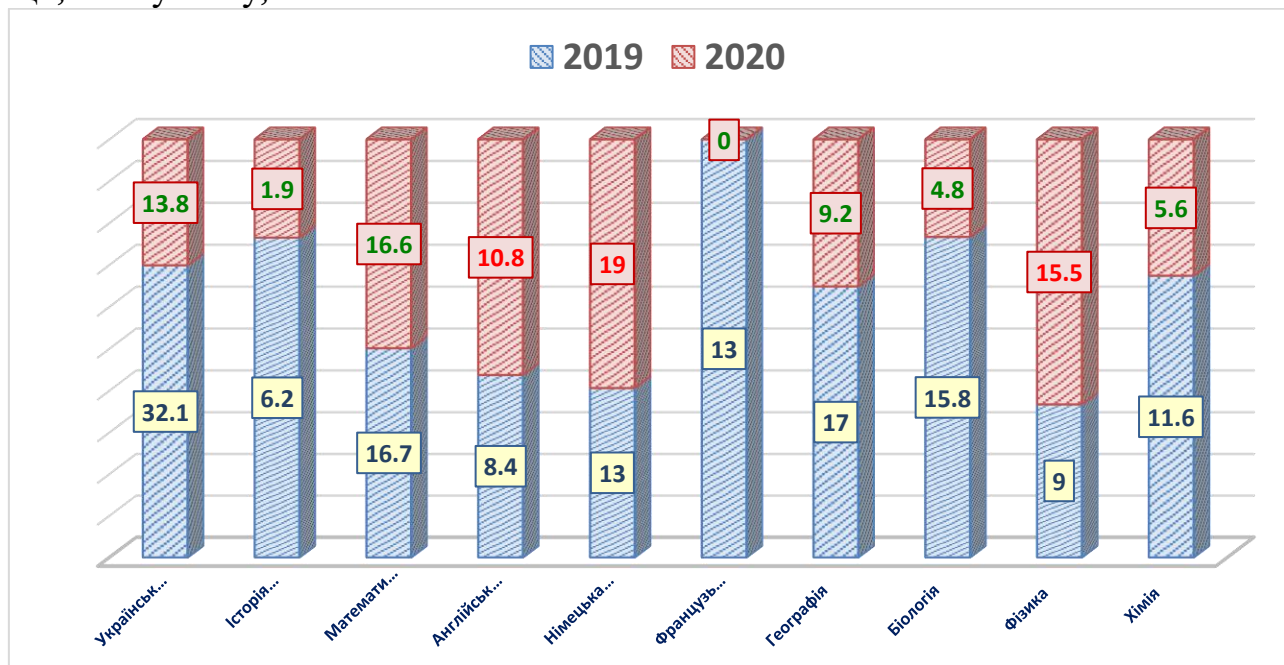

Також із восьми предметів кількість випускників на Закарпатті, які отримали бали високого рівня (10-12), є меншою, ніж середній показник по Україні, і тільки з двох – дещо вищою: з хімії 24,3% проти 23,6%, а з французької мови – 37,5% проти 29,9%.

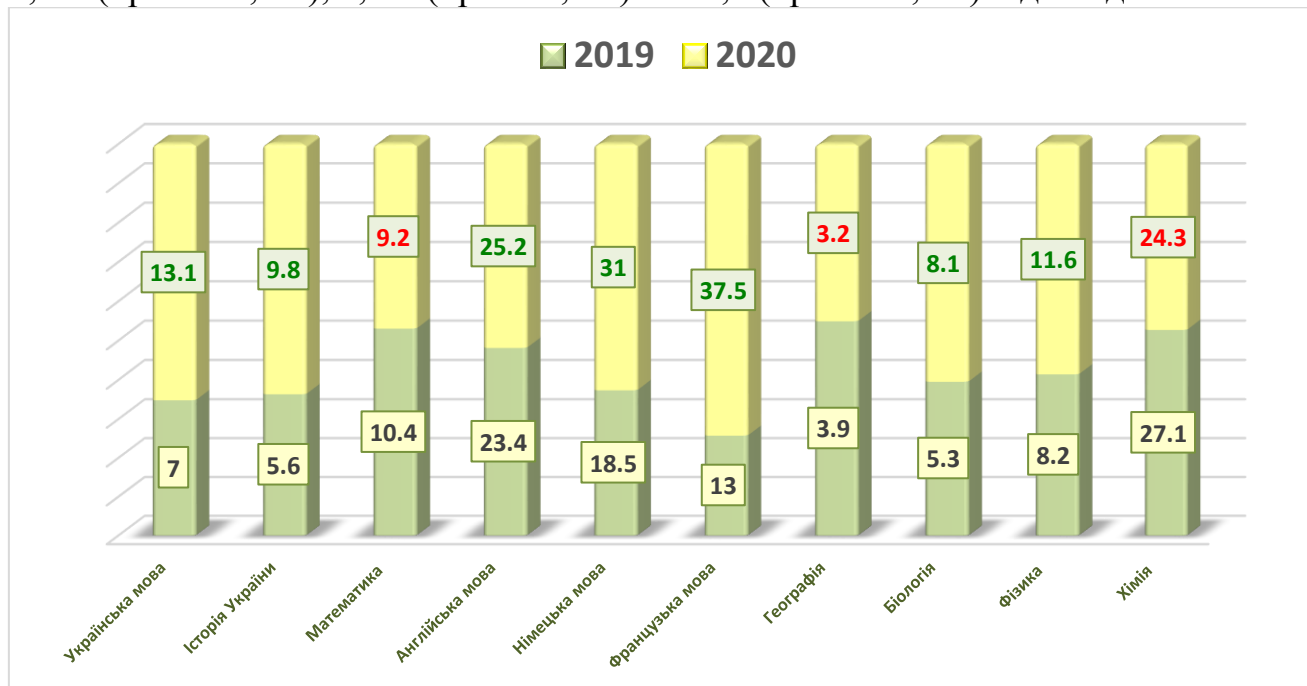

Крім того, з української мови і географії ця кількість менша, ніж у всіх інших областях (минулого року у цьому переліку предметів фігурували ще й історія України та біологія).

У порівнянні з минулим роком відсоток тих, хто склав ДПА на початковому рівні, зріс з трьох предметів: англійської мови (з 8,4% у 2019 році до 10,8% – у 2020-му), німецької мови (з 13% до 19%) та з фізики (з 9% до 15,5%). З інших предметів спостерігаємо різке зниження цього показника (діаграма), що, без сумніву, є позитивом.

Позитивом є і той факт, що із семи предметів зросла кількість випускників, які отримали **оцінки за ДПА від 10 до 12 балів**. При цьому, як показує діаграма, з української мови, історії України, англійської мови, біології та фізики це зростання відбулося у межах 2-4%, а з французької і німецької мов – значно більше – відповідно з 13,0% до 37,5% та з 18% до 31,0%. І тільки з математики, географії та хімії цей показник понизився порівняно з минулим роком і становить 9,2% (проти 10,4%), 3,2% (проти 3,9%) та 24,3 (проти 27,1) відповідно.

У числовому вираженні кількість випускників закладів освіти області, які взяли участь у ДПА, та їх результативність виглядає наступним чином:

Предмет	Кількість осіб, які взяли участь у ДПА		Кількість осіб, які отримали бали початкового рівня		Кількість осіб, які отримали бали високого рівня	
	загальна	з них учнів ЗЗСО	загальна	з них учнів ЗЗСО	загальна	з них учнів ЗЗСО
українська мова	7441	5788	1026	856	976	917
історія України	5339	4019	97	79	523	459
математика	2516	2023	416	279	231	221
фізика	251	226	39	35	29	29
хімія	107	100	6	6	26	26
біологія	2376	2036	114	101	192	186
географія	2134	1528	195	171	69	62
англійська мова	1659	1420	174	139	420	386
французька мова	8	8	0	0	3	3
німецька мова	42	37	8	8	13	12

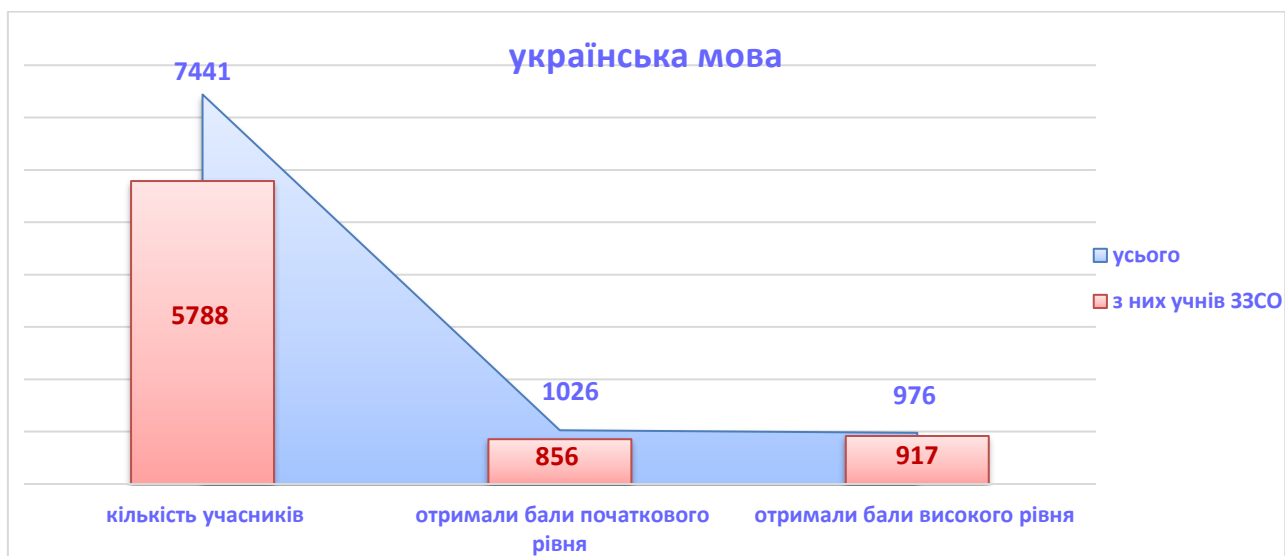
Позитивним є той факт, що з шести предметів (історія України, хімія, біологія та всі іноземні мови) кількість тих, хто отримав результат ДПА у межах 10-12 балів, переважає над кількістю тих учасників, які отримали бали від 1 до 3. При цьому з двох предметів ця різниця дуже суттєва: з англійської мови високий рівень переважає у 2,4 раза, а з історії України – у 5,4.

Натомість знання учасників ДПА з української мови, математики, фізики та географії значно слабші, оскільки з цих предметів кількість осіб, які отримали бали початкового рівня, є більшою, ніж кількість осіб, які отримали бали високого рівня. При цьому в останньому випадку (з географії) ця різниця становить 126 осіб (або 2,8 раза).

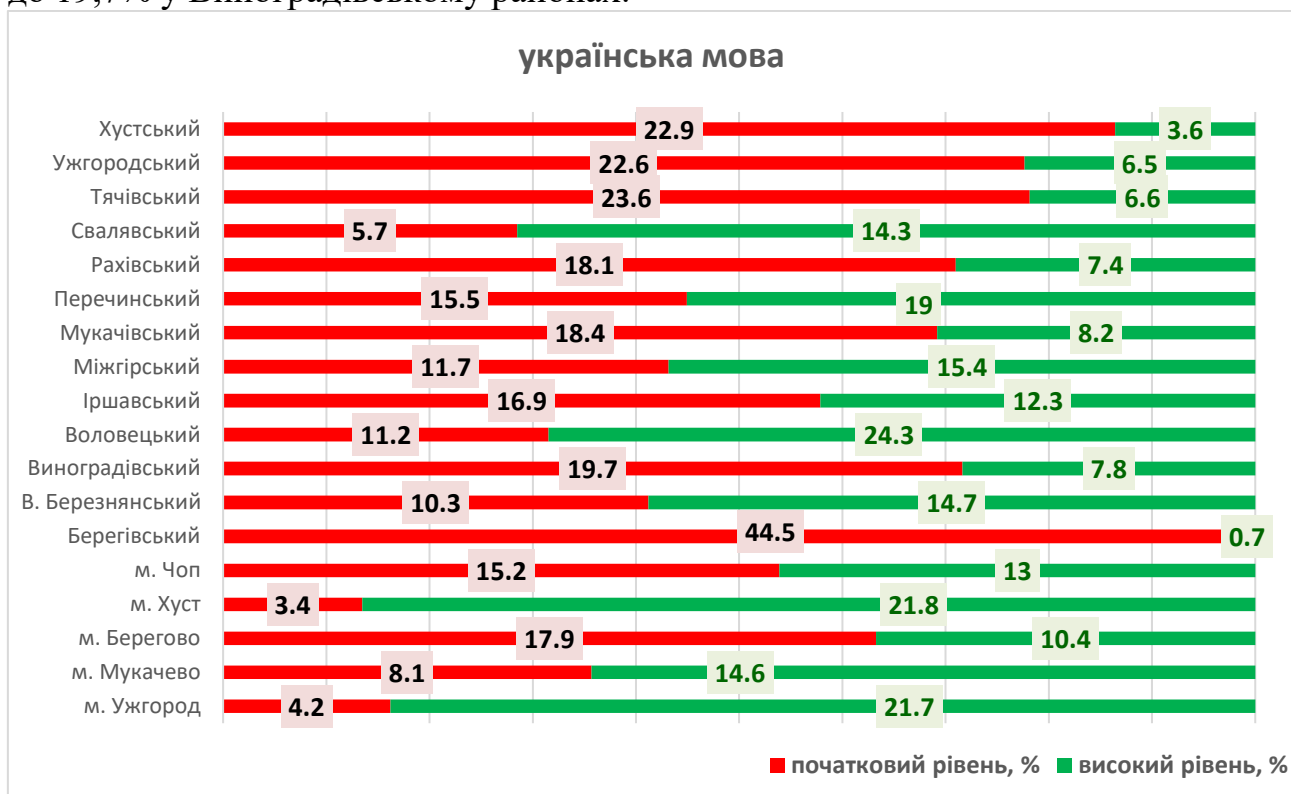
У цілому, аналізуючи дані звіту УЦОЯО, констатуємо, що у знаннях здобувачів освіти з більшості предметів (7 із 10) переважає середній рівень: з української мови – 40,6% усіх учасників отримали бали цього рівня, з історії України – 54,1%, з математики – 45,9%, з фізики – 57%, з хімії – 38,3%, з біології – 65,7%, з географії – 64,0%. Англійська мова – єдиний предмет, де переважає достатній рівень знань учнів (слухачів, студентів) на ДПА. Він становить 37,4%. З інших іноземних мов знання здобувачів освіти розділилися порівну між двома рівнями: середнім і високим: з французької мови – по 37,5%, а з німецької – по 31%.

Як видно з таблиці, наведеної вище, наймасовішими предметами щодо участі в області є шість – українська мова, історія України, математика, біологія, географія та англійська мова. Їх було проаналізовано детальніше.

З української мови результати були оприлюднені для 7441 учасника, з них випускниками закладів загальної середньої освіти були 5788 осіб. Бали початкового рівня отримали відповідно 1026 і 856 осіб, а бали високого рівня – 976 і 917 осіб:

Серед адміністративних одиниць найвищий відсоток балів початкового рівня у Берегівському районі: 44,5% випускників отримали бали у межах від 1 до 3. Більше 20% таких випускників навчалися у закладах освіти Тячівського (23,6%), Хустського (22,9%) та Ужгородського (22,6%) районів. Менше 10% цей показник становить у містах Хуст (3,4%), Ужгород (4,2%), Мукачево (8,1%), а також у Свалявському районі (5,7%). В інших адміністративних одиницях він варіює від 10,3% у Великоберезнянському до 19,7% у Виноградівському районах.

Разом з тим, у Берегівському районі найменша у відсотковому відношенні кількість тих учасників, які склали ДПА з української мови на високому рівні, – усього 0,7%. Найвищою ця кількість є у Воловецькому районі – 24,3%. Більше 20% цей показник становить ще у містах Хуст (21,8%) та Ужгород (21,7%), а менше 10% – у Хустському (3,6%), Ужгородському (6,5%), Тячівському (6,6%), Перечинському (7,4%), Виноградівському (7,8%) та Мукачівському (8,1%) районах.

А загальні результати в області з української мови у розрізі рівнів навчальних досягнень такі:

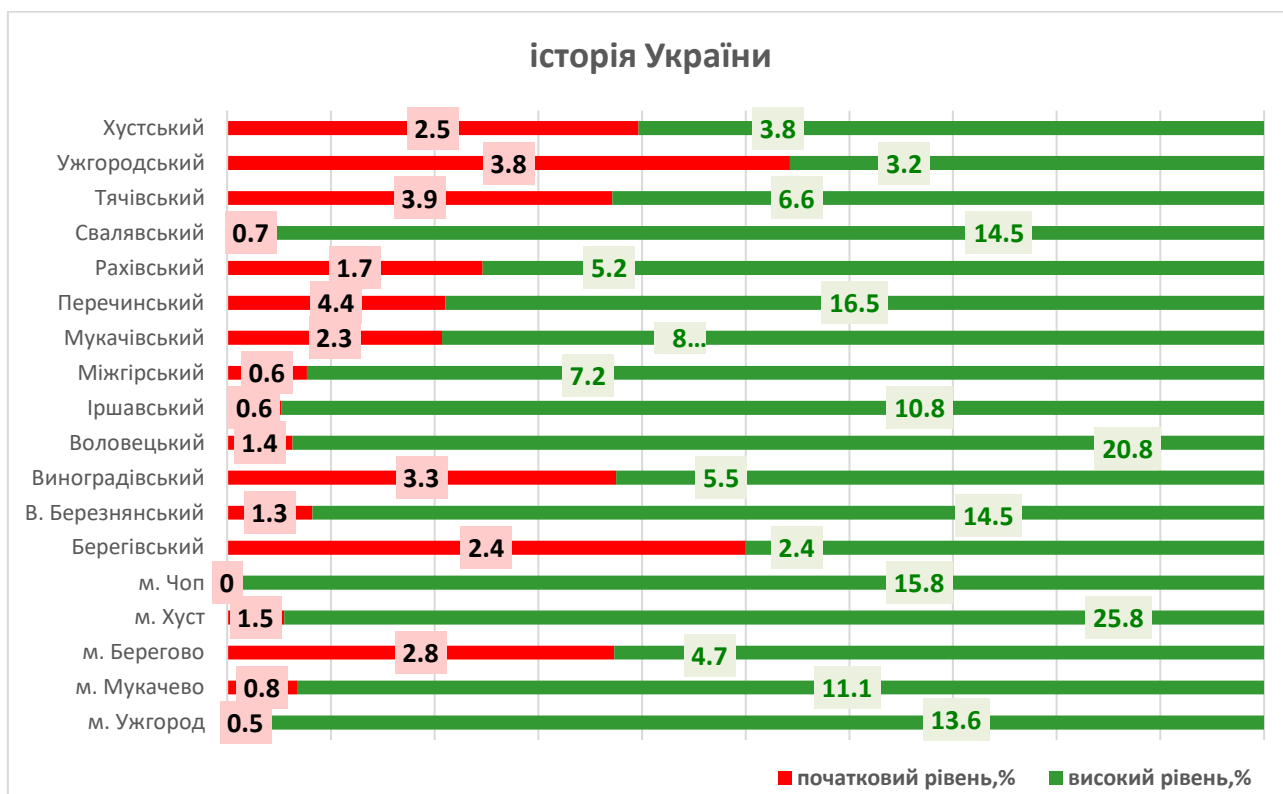

Аналізуючи результати ДПА з **історії України** у числовому вираженні, констатуємо, що цей предмет, особливо період ХХ – початку ХХІ ст. (бо саме завдання цього періоду є на ДПА), здобувачі освіти закладів освіти області знають непогано. Бо із 5339 учасників ДПА на високому рівні склали 523 особи (у т.ч. 459 із 4019 учнів ЗЗСО), а на початковому – тільки 97 і 79 відповідно (діаграма):

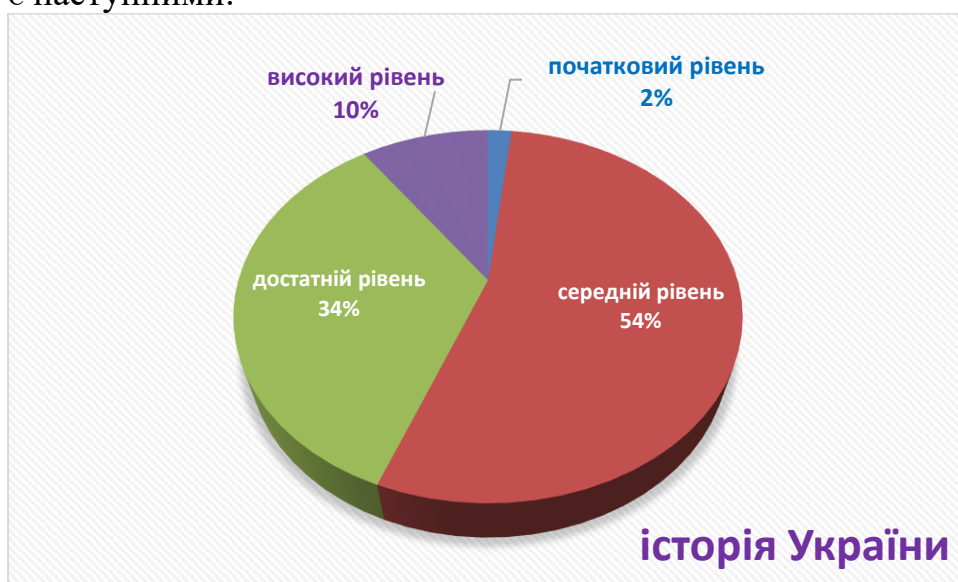
У розрізі адміністративних одиниць найкращими є результати з історії України у м. Хуст та Воловецькому районі, де спостерігаємо високий відсоток балів у межах 10-12 і низький відсоток балів початкового рівня: відповідно 25,8% проти 1,5% та 20,8% проти 1,4%. Позитивними є результати і м. Чоп, де хоч і відсоток балів високого рівня трохи нижчий (15,8%), але бали початкового рівня відсутні взагалі.

У цілому по області бали від 1 до 3 на ДПА з історії України у всіх районах (містах) знаходяться у межах від нуля (м. Чоп) до 4,4% (Перечинський район), при цьому у п'яти адміністративних одиницях (містах Ужгород, Мукачево, а також Іршавському, Міжгірському та Свалявському районах) цей показник не перевищує 1%.

До 10% балів високого рівня з історії набрали здобувачі освіти із м. Берегово (4,7%), Берегівського (2,4%), Ужгородського (3,2%), Хустського (3,8%), Рахівського (5,2%), Виноградівського (5,5%), Тячівського (6,6%), Міжгірського (7,2%) та Мукачівського (8,8%) районів. А більше 10% – у Іршавському (10,8%), Великоберезнянському, Свалявському (по 14,5%), Перечинському (16,5%) районах та містах Ужгород (13,6%), Мукачево (11,1%) та Чоп (15,8%).

Результати учасників ДПА з історії України за рівнями навчальних досягнень є наступними:

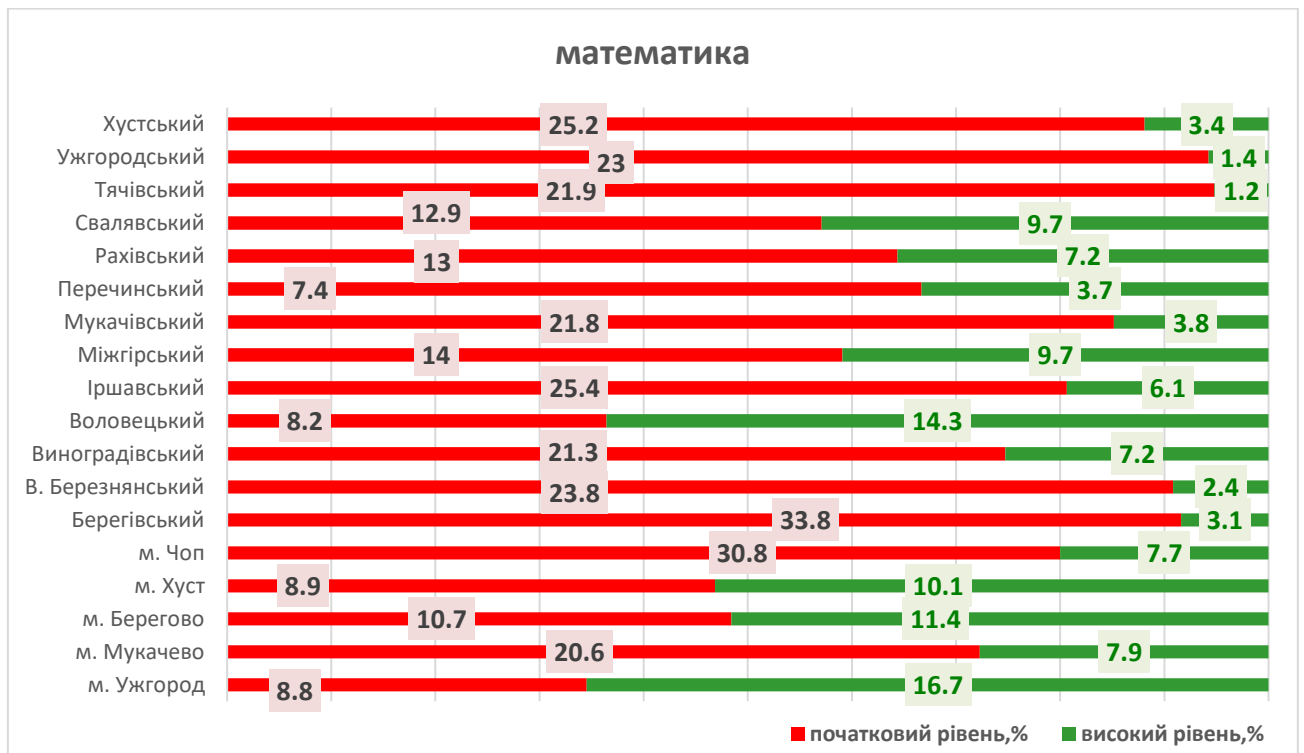
3 математики учасниками ДПА були 2516 осіб, з яких 2023 є випускниками закладів загальної середньої освіти. Їх знання з цього предмета між рівнями навчальних досягнень розподілилися наступним чином:

Що ж стосується кількісних показників високого та початкового рівнів, то вони є наступними: 416 із 2516 учасників отримали бали від 1 до 3, а 213 – від 10 до 12. Скільки з них є випускниками закладів ЗСО видно на діаграмі:

А у відсотковому відношенні картина склалася таким чином:

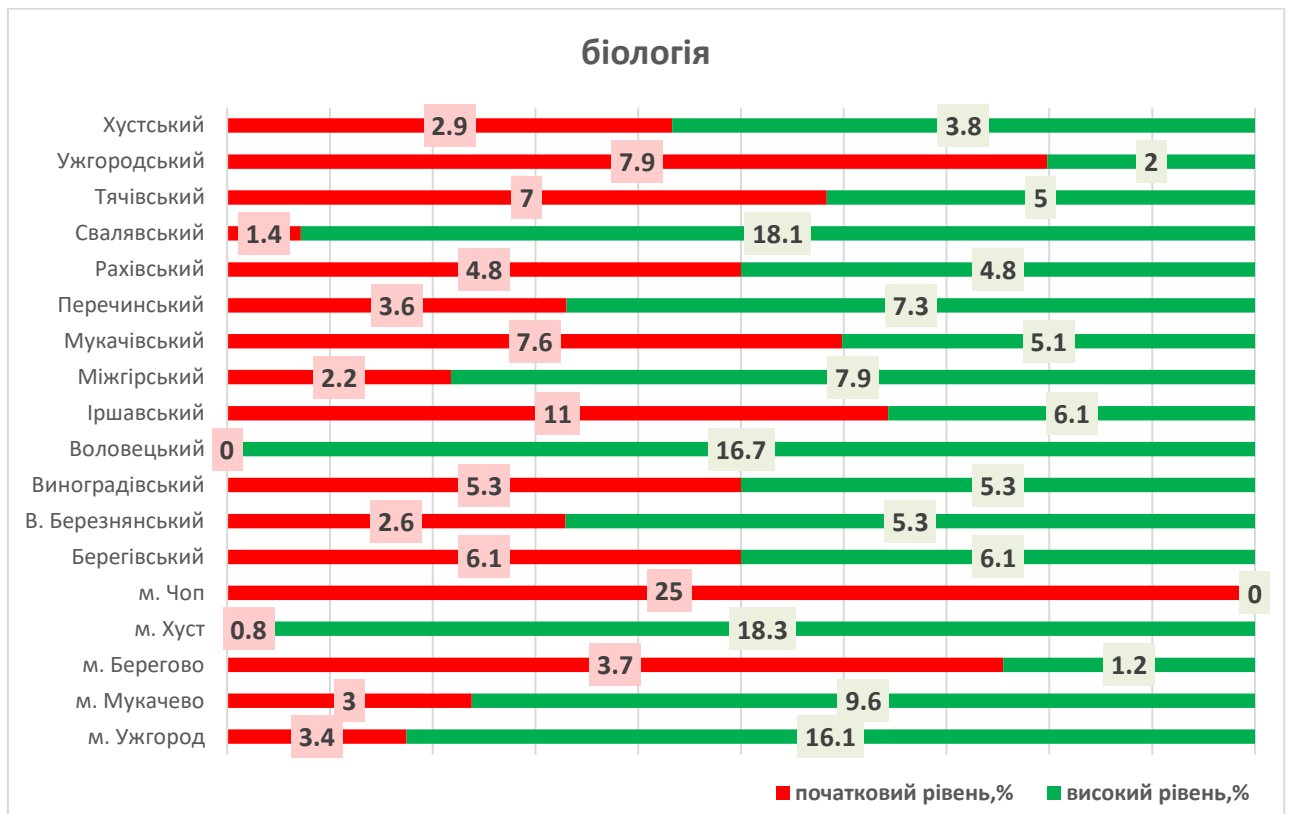
Як видно з діаграми, з математики початковий рівень домінує над високим у 14 з 18 адміністративних одиниць. В окремих з них це домінування є значним. Так, наприклад, у Берегівському районі від 1 до 3 балів отримали 33,8% учасників, а бали від 10 до 12 тільки 3,1%, у м. Чоп ці показники становлять 30,8% і 7,7% відповідно. Від 20% до 30% початковий рівень варіює у м. Мукачево (20,6%), Виноградівському (21,3%), Мукачівському (21,8%), Тячівському (21,9%), Ужгородському (23,0%), Великоберезнянському (23,8%), Хустському (25,2%) та Іршавському (25,4%) районах. Менше 10% цей показник становить у містах Ужгород (8,8%) і Хуст (8,9%), Воловецькому (8,2%) та Перечинському (7,4%) районах. Останнє значення є найнижчим в області.

Водночас бали високого рівня у межах до 10% також спостерігаємо у 14 із 18 районів (міст). І тільки у містах Ужгород, Мукачево, Хуст, а також Воловецькому районі значення цього показника знаходиться у межах від 10,1% (м. Хуст) до 16,7% (найвище в області, м. Ужгород).

З біології результати опубліковані для 2376 учасників, з яких 2036 були випускниками закладів загальної середньої освіти. За даними УЦОЯО, 10-12 балів отримали 192 особи (у т.ч. 186 учнів шкіл), а від 1 до 3 балів – 114 осіб (у т.ч. 101 випускник ЗЗСО):

У розрізі адміністративно-територіальних одиниць:

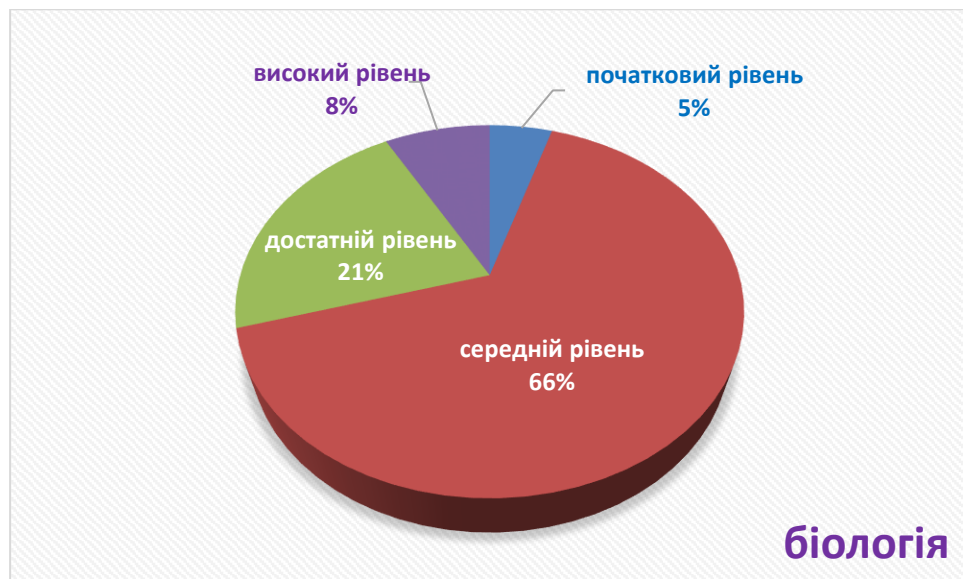
Як ілюструє діаграма, з біології у позитивному плані виділяється Воловецький район: тут відсутній початковий рівень знань в учасників ДПА (натомість високий рівень становить 16,7%), а в негативному – м. Чоп, де відсутній високий рівень знань учнів, натомість початковий є найвищим в області: 25%.

В інших районах (містах), крім Іршавського, показник балів початкового рівня знаходиться у межах від 0,8% (найменше значення в області, м. Хуст) до 7,9% (Ужгородський район). В Іршавському районі він дорівнює 11%.

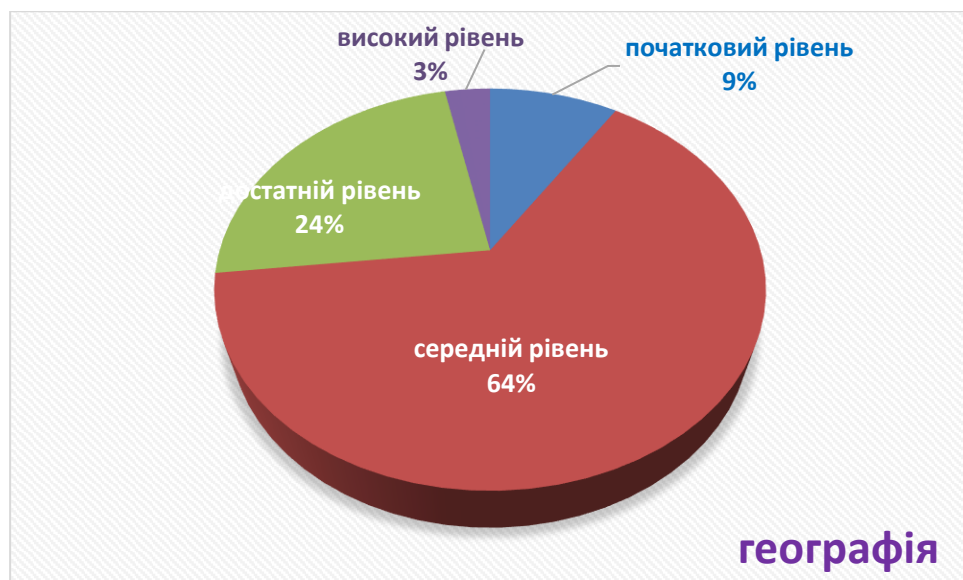
Найвищим показником балів високого рівня є значення 18,3% у м. Хуст. На 0,2% меншим воно є у Свалявському районі – 18,1%. Більше 10% цей показник становить ще у згаданому вище Воловецькому районі (16,7%) та м. Ужгород (16,1%). А у 13 адмінодиницях бали у межах 10-12 отримали

тільки до 10% учасників. Так, наприклад, найменшим є відсоток за цим показником у м. Берегово: усього 1,2% тих, хто складала ДПА з біології, отримали бали високого рівня. Також дуже низьким є це значення в Ужгородському районі – 2%.

Загальні результати здобувачів освіти на ДПА з біології є наступними:

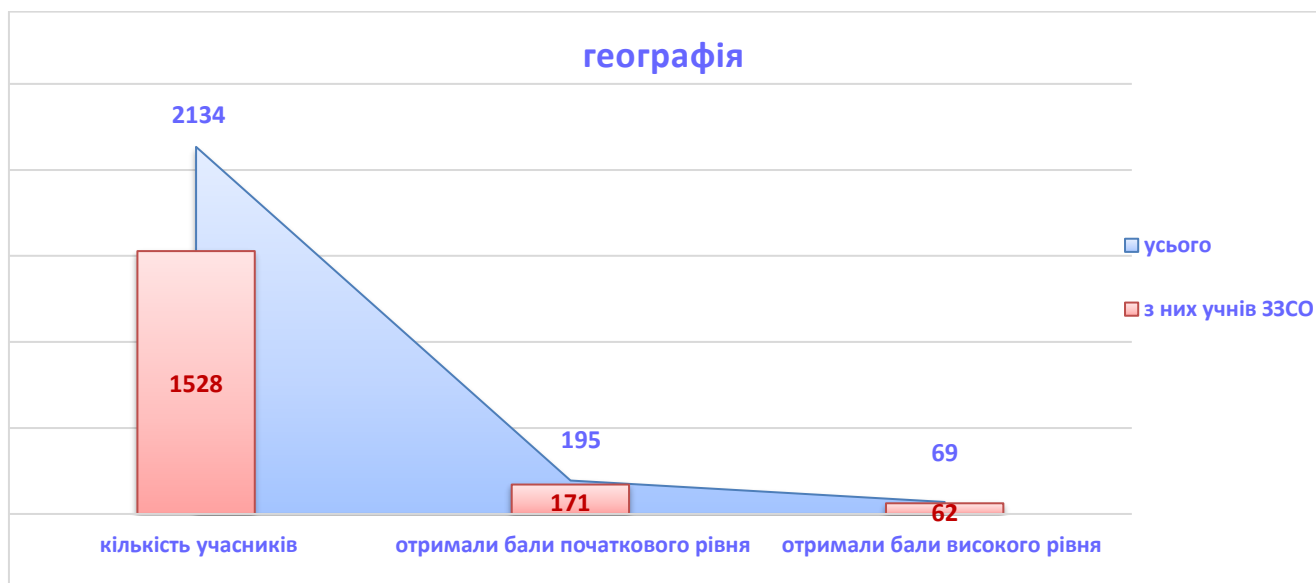

З географії учасниками ДПА були 2134 особи, з яких 1528 – це випускники закладів ЗСО. Їх знання за рівнями навчальних досягнень розподілені таким чином:

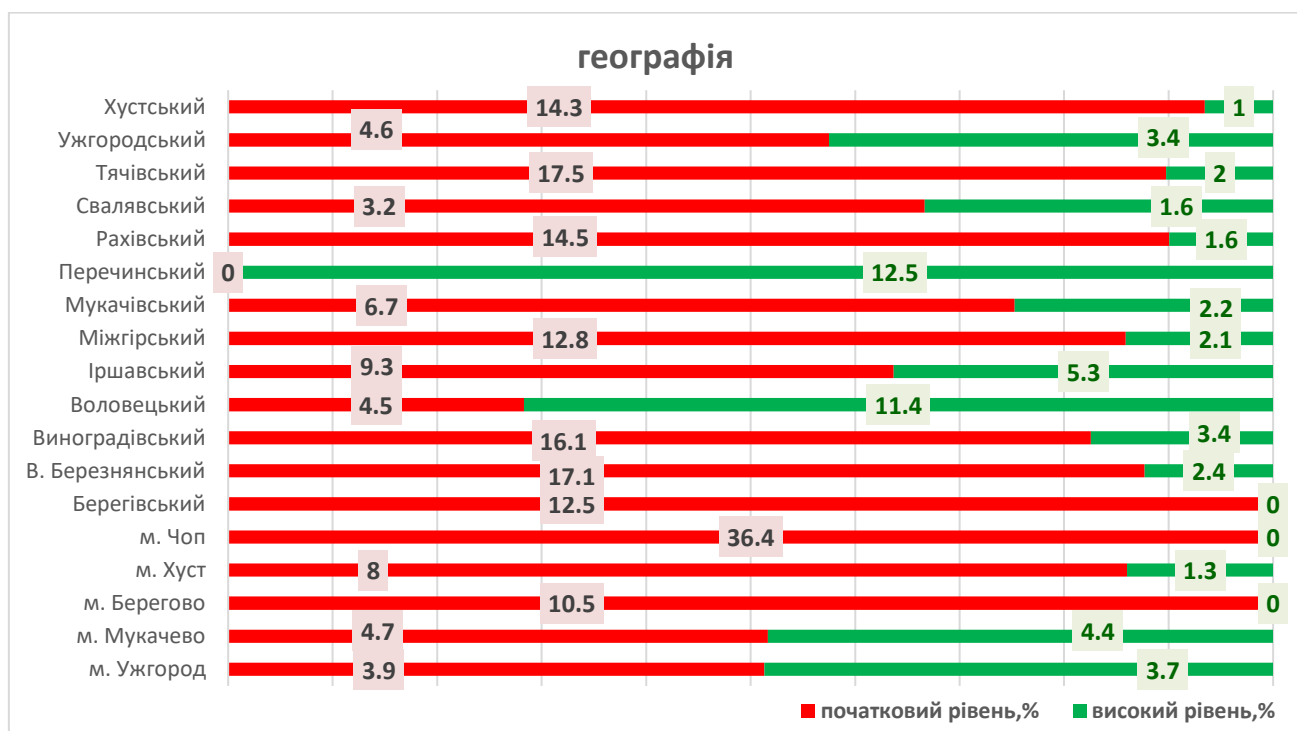

Як видно з діаграми, переважає середній рівень засвоєння знань з предмета. Крім того, з цього предмета початковий рівень перевищує високий у 2,8 раза. Слід зазначити також, що з географії бали від 10 до 12 отримала найменша (у відсотковому відношенні) кількість учасників – усього 3%.

У числовому вираженні показники початкового та високого рівнів в учасників є наступними:

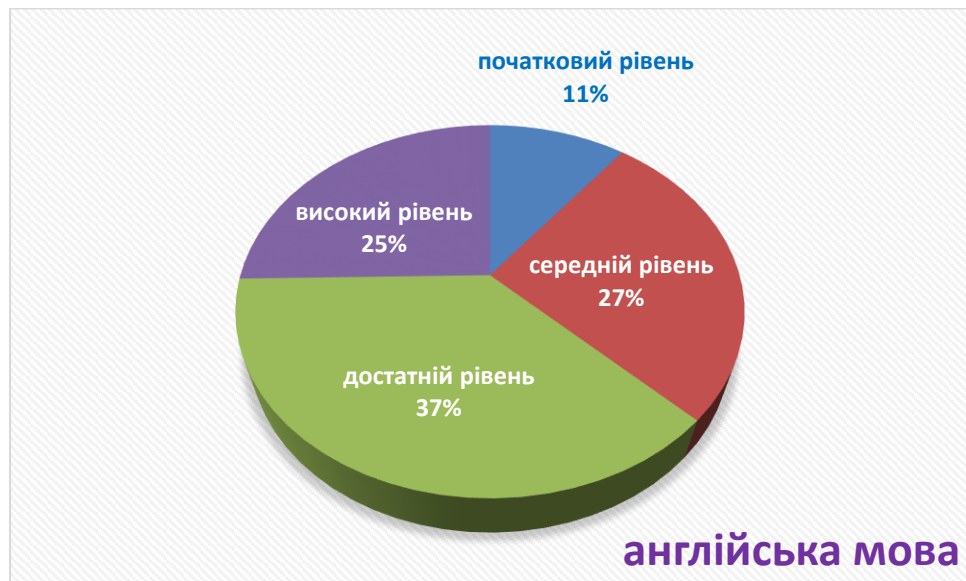
Ці показники у відсотковому вираженні у розрізі районів (міст) добре ілюструє діаграма:

Як видно, у Перечинському районі відсутні бали початкового рівня. Натомість у м. Чоп найвищий відсоток в області за цим показником – 36,4%. Ще у восьми адміністративних одиницях (м. Берегово, Берегівський, Великоберезнянський, Виноградівський, Міжгірський, Рахівський, Тячівський, та Хустський райони) цей показник знаходиться у межах від 10,5% (м. Берегово) до 17,5% (Тячівський район). В інших він не перевищує 9,3% (Іршавський район).

А от результати високого рівня вище 10% наявні тільки у Воловецькому (11,4%) та Перечинському (12,5%) районах. У 13 адміністративних одиницях вони знаходяться у межах від 1% (Хустський район) до 5,3% (Іршавський район), а у трьох (міста Берегово, Чоп та Берегівський район) – взагалі дорівнюють нулю.

Англійська мова – єдиний предмет в області, де у рівнях навчальних досягнень тих 1659 осіб, які складали ДПА з цього предмета, переважає достатній:

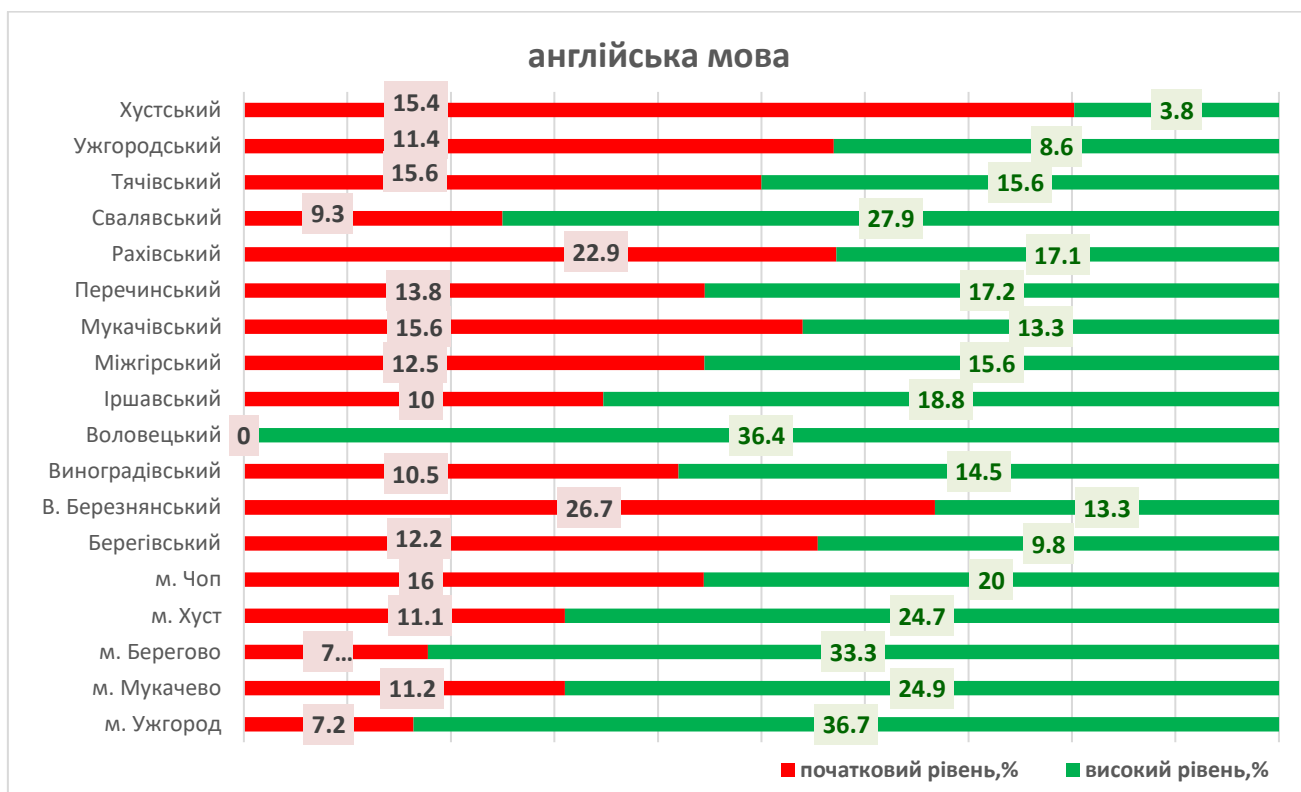

Початковий і високий рівні у числовому еквіваленті (у співвідношенні до кількості учасників) виражає діаграма:

У відсотковому відношенні найкращий результат з англійської мови показав Воловецький район: відсутність балів початкового рівня при майже максимальному в області (36,4%; вище на 0,3% тільки у м. Ужгород (36,7%)) значенні високого рівня.

Крім цих двох адміністративних одиниць, вище 30% балів високого рівня отримали також учасники з м. Берегово (33,3%). У межах 20%-30% цей показник знаходиться у містах Мукачево (24,9%), Хуст (24,7%) та Чоп (20,0%). Менше 10% учасників отримали результат 10-12 балів теж у трьох районах – Березівському (9,8%), Ужгородському (8,6%) та Хустському (3,8%). Останній показник є найнижчим в області.

Що ж стосується початкового рівня навчальних досягнень з англійської мови, то тут ситуація є наступною: найвищий відсоток цього рівня в області має Великоберезнянський район – 26,7%. Вище 20% він становить також у Рахівському районі (22,9%), а менше 10% – у містах Ужгород, Берегово (по 7,2%) та Свалявському районі (9,3%). У решті 12 адміністративних одиниць цей показник варіює від 10% (в Іршавському районі) до 16% (у м. Чоп).

Підсумовуючи наведене вище, можна зробити висновок, що проблема невисокої якості знань здобувачів освіти на Закарпатті набуває все більшої актуальності.

Діагностика причин низької успішності більшості учнів (таке формулювання базується на тому факті, що у результатах ДПА із семи предметів переважає середній (4–6 балів) рівень знань) є необхідністю як для шкільних колективів, так і для батьків, адже покращити ситуацію неможливо без розуміння причин і обставин, через які вона склалася. Безумовно, у кожному конкретному випадку причини різні. Проте існують і загальні, типові, які цього року посилюються (ускладнилися) поширенням світової пандемії коронавірусу COVID-19 та її наслідками.

Мусимо констатувати і те, що останнім часом експерти в галузі освіти, психологи на підставі соціологічних опитувань, досліджень спостерігають поступове зниження цінності освіти в суспільстві. Серед причин – нестабільність економіки, невпевненість у завтрашньому дні, що призводить до споживацького відношення „жити одним днем”. В родині, близькому оточенні учня такі настрої призводять до нерозуміння того, що знання це також капітал, з якого у майбутньому можна отримувати відсотки.

Соціально-педагогічні умови оточення та родинного виховання, на нашу думку, теж впливають на успішність здобувачів освіти, а відтак і на якість освіти в цілому.

Потребує особливої уваги проблема в окремих випадках недосконалості організації освітнього процесу: це і відсутність індивідуального підходу, і перевантаження школярів, і несформованість прийомів пізнавальної діяльності та загально навчальних умінь і навичок в учнів, і нерідко – необ'єктивність з боку вчителя в оцінюванні рівня знань учня, оскільки, на жаль, поведінку педагога та його підходи до виконання своїх функціональних обов'язків часто визначають соціальні умови життя.

Вагомими факторами низької успішності школярів є й відсутність позитивної мотивації до навчання, й імовірна наявність конфлікту „вчитель – учень”, що проявляється в небажанні контактувати з вчителем, ігноруванні, байдужості, невизнанні авторитету вчителя.

Не можна скидати з ваг і параметри психічного розвитку учнів: нерозвинену або слабо розвинену пам'ять, слабку зосередженість та розсіяну увагу.

А в умовах пандемії, яка зумовила перехід на дистанційну форму навчання, до визначальних причин зниження результатів навчання належить і сучасне технічне забезпечення учасників освітнього процесу.

Отже, на нашу думку, подоланню низької успішності здобувачів освіти сприятимуть орієнтування педагогічного колективу на її профілактику, диференційований підхід до учнів, концентрування уваги на вдосконаленні методики викладання складних предметів, систематичне вивчення реальних навчальних можливостей учнів, забезпечення внутрішкільного контролю за станом роботи з учнями, які мають початковий і середній рівні знань.

Проведений аналіз окреслив проблематику забезпечення якості освіти лише частково. Результати ДПА потребують глибокого і детального аналізу на місцях та встановлення причинно-наслідкових зв'язків між отриманими результатами і організацією освітнього процесу в кожному конкретному закладі.